

Julia Majewska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: 177911@student.ue.wroc.pl

ORCID: 0000-0003-3582-2285

WPŁYW TURYSTYKI NA GOSPODARKĘ INDII

INFLUENCE OF TOURISM ON INDIA ECONOMY

DOI: 10.15611/e21.2019.2.04

JEL Classification: Z32, Z33, Z38

Streszczenie: W artykule podjęto analizę sektora turystycznego w Indiach. Autorka bada przede wszystkim wpływ analizowanego sektora na gospodarkę. Istotą artykułu jest ukazanie możliwości rozwoju sektora turystycznego na Półwyspie Indyjskim. Analiza literatury, źródeł internetowych oraz raportów indyjskiego Ministerstwa Turystyki wskazuje, że turystyka stanowi istotny element gospodarki i nieustannie się rozwija. Stwarza ona nowe miejsca pracy, przyczynia się do polepszenia poziomu życia mieszkańców oraz wpływa korzystnie na dochody z wymiany walut. Indyjskie Ministerstwo Turystyki poprzez liczne kampanie przyczynia się do zwiększenia popularności Indii wśród zagranicznych turystów. Największy wpływ na rozwój infrastruktury turystycznej danego miasta ma liczba przyjeżdżających do niego turystów wraz z mieszkającą na danym terenie ludnością. Artykuł ma na celu identyfikację wpływu turystyki na gospodarkę Indii.

Słowa kluczowe: Indie, turystyka, ekonomia.

Summary: The article undertakes the analysis of tourism sector in India. The author particularly examines the impact of the analyzed sector on the economy. The essence of the article is to show the development opportunities of the tourism sector on the Indian Peninsula. The analysis of literature, Internet sources and reports of the Indian Ministry of Tourism shows that tourism is an important element of the economy and is constantly developing. It creates new jobs, helps to improve the standard of living of residents and has a positive effect on income from currency exchange. Through numerous campaigns the Indian Ministry of Tourism contributes to the increase in the popularity of India among foreign tourists. The number of tourists coming and the population living in a given area has the greatest impact on the development of tourist infrastructure of a given city. The article aims to identify the impact of tourism on the economy of India.

Keywords: India, tourism, economy.

1. Wstęp

Indie, ze względu na swoją historię, kulturę oraz klimat, stają się krajem coraz chętniej odwiedzanym przez turystów. Wraz z rozwojem infrastruktury oraz napływem odwiedzających z całego świata gospodarka Indii z roku na rok rozwija się coraz prężniej. Według dostępnych danych w 2017 r. Indie odwiedziło ponad 10 mln turystów. Sprzyja to rozwojowi wszystkich sektorów w kraju. Jednakże nie można zapominać o negatywnym wpływie rozwoju turystyki na poszczególne regiony czy działalność mieszkańców. Celem niniejszego artykułu jest identyfikacja wpływu turystyki na gospodarkę Indii. Metodą badawczą zastosowaną w artykule jest analiza literatury.

2. Charakterystyka Indii

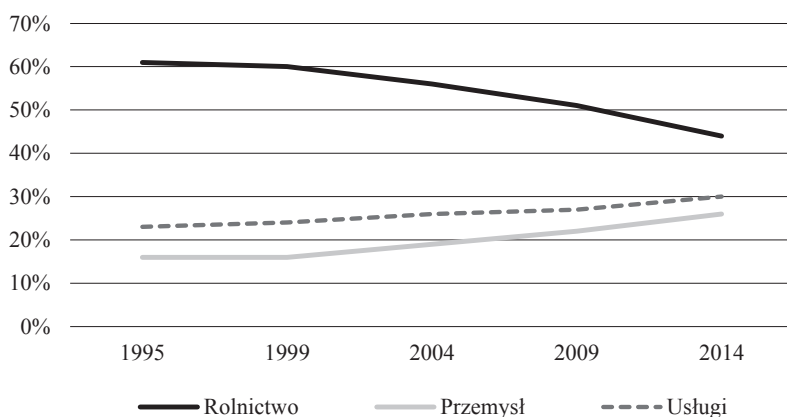
Kraj ten położony jest w Azji Południowej i sąsiaduje z Chinami, Pakistanem, Nepalem, Bhutanem, Birmą oraz Bangladeszem. Stolica znajduje się w New Delhi, które jest symbolem niepodległych Indii. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców, Indie zajmują drugie miejsce zaraz po Chinach. Najczęściej praktykowaną religią jest hinduizm, który stanowi 83% całej struktury wyznaniowej ludności. Klimat Indii jest niezwykle zróżnicowany ze względu na położenie oraz wielkość kraju. Na Półwyspie Indyjskim dominuje klimat zwrotnikowy oraz podzwrotnikowy. W południowej części kraju występuje klimat monsunowy, a w północnej – podzwrotnikowy górski. Biorąc pod uwagę ukształtowanie powierzchni, należy zauważyć, że Indie są krajem wyżynnym z pasmem Himalajów na północy. Najwyższy szczyt o nazwie Kanczen-dzonga położony jest na granicy z Nepalem. Jego wysokość to 8586 m n.p.m., co plasuje go na trzecim miejscu wśród najwyższych szczytów świata. Średnia wysokość Indii nad poziomem morza wynosi od 600 do 900 metrów.

Indie uważane są za kraj rozwijający się w bardzo szybkim tempie. Obecnie jest to czwarta pod względem wielkości światowa gospodarka, zaraz po Chinach, Unii Europejskiej oraz Stanach Zjednoczonych. Średnie tempo wzrostu w ciągu dwudziestu lat wynosiło w przybliżeniu 6% rocznie¹. Niestety Indie nadal nie mogą być porównywane do krajów wysokorozwiniętych ze względu m.in. na wysokie bezrobocie, liczne grono najuboższych obywateli oraz stosunkowo niskie PKB *per capita*.

Dane zamieszczone na rys. 1 wskazują, że w strukturze zatrudnienia nadal przeważa rolnictwo, lecz z upływem lat ustępuje miejsca usługom. W 1995 r. zatrudnienie w rolnictwie wynosiło w przybliżeniu 60%, natomiast już 2014 r. zmniejszyło się do 43%. Jest to proces charakterystyczny dla państw rozwijających się w sposób dynamiczny. Przemysł Indii w głównej mierze opiera się na branżach samochodowej, włókienniczej, petrochemicznej oraz filmowej. Prężnie rozwija się przemysł spo-

---

¹ <https://mojafirma.infor.pl/inwestycje/rynek-finansowy/304842,Indie-trzecia-gospodarka-swiatea.html> (data dostępu: 13.02.2020).

Rys. 1. Zatrudnienie w rolnictwie, przemyśle, usługach w Indiach w latach 1995-2014

Źródło: <https://theatlas.com/charts/Hki3FdOXg> (data dostępu: 8.02.2020).

żywczy, który szacowany jest na 310 mld USD². Obecnie Indie wytwarzają głównie produkty mleczne, warzywa, owoce oraz mięso. Analizując ranking HDI³ (*Human Development Index*), można zaobserwować korzystne dla Indii zmiany. W 2019 r. kraj awansował na 129 miejsce na 189 państw, ze wskaźnikiem równym 0,647. Dla porównania Polska zajmuje 32 miejsce ze wskaźnikiem równym 0,872. Pierwsze miejsce w rankingu zajmuje Norwegia.

3. Infrastruktura turystyczna

Infrastruktura turystyczna Indii nieustannie się rozwija. Wzrost liczby odwiedzających przyczynia się do wzrostu znaczenia sektora usług. Rząd Indii w celu promocji kraju wdraża wiele udogodnień dla turystów. Przykładem może być wprowadzenie tak zwanych e-wiz. Według indyjskiego Ministerstwa Turystyki w 2017 r. skorzystało z tej możliwości aż 1,7 mln obcokrajowców⁴. E-wizy możemy podzielić na turystyczne, biznesowe oraz medyczne. Koszt e-wizy turystycznej wynosi od 26 do 82 USD, a biznesowej oraz medycznej – 82 USD.

Nie mniej ważnymi czynnikami wpływającymi na rozświetlenie Indii wśród podróżujących są obchodzenie Dni Jogi (21 czerwca), Święta Świąteł oraz promocja przez media społecznościowe. Ministerstwo Turystyki skupia się na promocji kraju

² <https://business.mapsofindia.com/food-industry> (data dostępu: 8.02.2020).

³ Wskaźnik HDI obejmuje dane na temat długości życia, czasu kształcenia oraz dochodu narodowego przypadającego na jedną osobę. Powyższy wskaźnik uważany jest za bardziej wiarygodny od PKB, ponieważ uwzględnia większą liczbę danych i obrazuje warunki panujące w danym kraju.

⁴ Statement Containing Brief Activities of The Ministry of Tourism 2018, Ministry of Tourism Government of India, s. 1.

poprzez popularyzowanie produktów związanych z Indiami czy rozwój turystyki filmowej. Najważniejszym miejscem przemysłu filmowego w Indiach jest Mumbai. W 2018 r. Ministerstwo Turystyki zorganizowało kampanię o nazwie The Great Indian Blog Train, aby rozświecić indyjskie koleje. Obecnie Ministerstwo Turystyki posiada 14 biur poza granicami kraju. Mają one za zadanie promować Indie poprzez reklamy, targi czy wydarzenia. Za podjęte działania kraj otrzymał liczne nagrody na światowych targach turystycznych w Korei oraz Szanghaju⁵.

Największą popularnością wśród przyjezdnych cieszą się miejscowości związane z kultem religijnym, posiadające wiele zabytków wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Przykładem może być mauzoleum Taj Mahal wzniesione przez Szahdżahana czy Czerwony Fort w Agrze oraz Świątynia Słońca w Konarku. Istotną inicjatywą sprzyjającą napływowi turystów jest uruchomienie przez Ministerstwo Turystyki całodobowego interfejsu. W celu uzyskania niezbędnej informacji turysta może się skontaktować przez telefon, e-maila oraz przez czat. Wszystkie udzielane informacje są potwierdzone oraz rekomendowane.

Ministerstwo Turystyki wprowadziło również podział hoteli ze względu na standard. Hotele są podzielone na cztery kategorie i są rozróżniane ze względu na otrzymane gwiazdki. Nie jest to jedyna klasyfikacja, z którą może mieć do czynienia przyjezdny. Zakwaterowanie w Indiach można znaleźć w hotelach historycznych, hostelach, bungalowach turystycznych czy świątyniach. Opłaty są zależne od standardu oraz lokalizacji. Wraz z napływem zagranicznych turystów sektory powiązane z turystyką również się rozwijają. W ostatnich latach odnotowano wzrost liczby obiektów gastronomicznych na terenie Indii. Obiekty gastronomiczne definiuje się jako punkty, które zajmują się przygotowaniem oraz sprzedażą posiłków. Dokładna liczba restauracji istniejących na terenie Indii nie jest podawana.

4. Rodzaje turystyki

W celu lepszego zrozumienia rozwoju turystyki w Indiach należy w pierwszej kolejności wyróżnić najpopularniejsze jej formy spotykane w tym państwie.

Dla odwiedzających z całego świata turystyka wellness oraz turystyka medyczna zyskują coraz bardziej na znaczeniu. Powodów rozwoju turystyki medycznej jest wiele, jednakże to kwestia finansowa w znacznym stopniu decyduje o wyborze kraju położonego na Półwyspie Indyjskim. W Indiach koszty leczenia są diametralnie niższe w porównaniu z Europą Zachodnią czy Stanami Zjednoczonymi. Istotnym czynnikiem jest również chęć poznania terapii azjatyckich, takich jak ayurweda, joga czy naturopatia, które w głównej mierze służą oczyszczeniu organizmu oraz osiągnięciu wewnętrznej równowagi. W Azji nie tylko Indie zajmują czołowe miejsce w turystyce medycznej. Kraje takie jak Tajlandia, Singapur czy Malezja również

---

⁵ <https://traveltips.usatoday.com/promotion-tourism-india-63341.html> (data dostępu: 10.02.2020).

specjalizują się w oferowaniu usług związanych z polepszeniem zdrowia, prowadzi jednak Półwysep Indyjski.

Istotnym rodzajem turystyki popularnej w Indiach jest turystyka śladami zabytków. Obejmuje ona m.in. odwiedzanie miejsc wpisanych na światową listę dziedzictwa UNESCO. Najpopularniejsze miejsca odwiedzin to mauzoleum Tadž Mahal, Czerwony Fort oraz Pałac Wiatrów. W latach 2018-2019 Tadž Mahal odwiedziło aż 6,9 mln turystów, co wskazuje na ogromną popularność jednego z siedmiu cudów świata⁶.

Jedną z popularnych form turystyki jest również turystyka sportowa. Według udostępnionych danych ta forma podróżowania w ujęciu światowym jest warta 800 mld USD. W odniesieniu do Indii został zaobserwowany wzrost o 10-12%⁷. Może być to wynikiem wzrostu zainteresowania narodowym sportem Indii, czyli hokejem na trawie.

Wysoce ugruntowaną formą turystyki jest turystyka religijna. Może ona obejmować poznawanie religii hinduistycznej poprzez zwiedzanie świątyń, poznawanie tradycji czy pielgrzymkę. Coraz częściej wybieraną formą jest zorganizowana wycieczka obejmująca miejsca ważne dla hinduizmu. Miejsca kultu znajdują się w całym kraju, lecz największą popularnością cieszą się miasta Adźmer oraz Amritsar, położone w północno-zachodnich Indiach. Początki hinduizmu datowane są na co najmniej 4000 lat temu i stanowią podwaliny dzisiejszej religii. Hinduizm jest wyznawany w Indiach przez większość ludności. Wyznawcy hinduizmu wierzą w reinkarnację oraz w Brahmę. Liczne festiwale religijne przyczyniają się do promocji tego typu turystyki. Święto Kumbh Mela, odbywające się raz na trzy lata i trwające kilka miesięcy, przyciąga rzesze turystów. W 2004 r. w obchodach tego święta uczestniczyło 70 mln osób⁸.

5. Znaczenie turystyki dla Indii

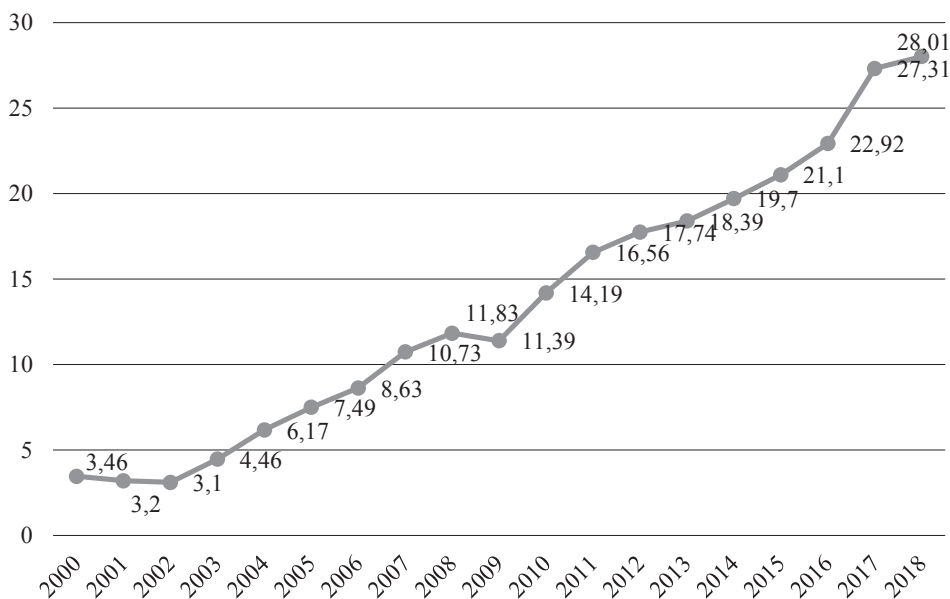
Dla kraju znajdującego się na Półwyspie Indyjskim niezaprzeczalnie istotnym elementem gospodarki jest turystyka, która zyskuje coraz bardziej na znaczeniu i wpływa korzystnie na poziom życia mieszkańców. Sektor ten oddziałuje nie tylko na gospodarkę państwa, lecz również na środowisko oraz historyczną spuściznę.

Z rysunku 2 wynika, że zarobki walutowe z turystyki w Indiach mają tendencję wzrostową. W 2000 r. zarobki wynosiły w przybliżeniu 3,5 mld USD, natomiast w 2017 r. wzrosły aż do 27,31 mld USD. Świadczy to o wzroście popularności Indii wśród turystów z całego świata. Według dostępnych danych w 2017 r. Indie uzy-

⁶ <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/tourists-up-at-taj-mahal-and-red-fort-but-qutub-minar-loses-its-no-2-spot/articleshow/70152555.cms> (data dostępu: 10.02.2020).

⁷ <https://www.newdelhitimes.com/the-booming-sports-tourism-sector-in-india> (data dostępu: 10.02.2020).

⁸ <https://globzon.travel.pl/blog/kraje/indie/kumbh-mela-indie-maksymalnie-odczuwane> (data dostępu: 12.02.2020).

Rys. 2. Zarobki walutowe z turystyki w Indiach w latach 2000-2018

Źródło: <https://www.statista.com/statistics/206897/foreign-exchange-earnings-from-tourism-in-india-since-2000> (data dostępu: 8.02.2020).

skwały aż 27 mld USD z turystyki⁹. Analizując powyższe dane, można stwierdzić, że zarobki z rozwoju tego sektora będą utrzymywały się na podobnym poziomie lub się zwiększały.

Głównymi czynnikami, które wpływają na liczbę turystów, są koszty podróży, warunki klimatyczne występujące w danym kraju, infrastruktura oraz poziom bezpieczeństwa. W Indiach wszystkie te czynniki ulegają poprawie, co skutkuje wzrostem popularności tej destynacji wśród podróżnych. Ważnym czynnikiem są również kursy walut. Rupia indyjska warta jest 0,055 PLN¹⁰. Dla turystów może być to czynnik decydujący o wyborze kraju docelowego. Według danych najczęściej turystów przyjeżdża do Indii z Bangladeszu, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Kanady oraz Australii¹¹.

Z danych zamieszczonych w tab. 1 wynika, że udział ludności zatrudnionej pośrednio lub bezpośrednio w turystyce waha się od 11,90 do 12,38%. Aby lepiej zinterpretować dostępne dane, należy zdefiniować bezpośrednie zatrudnienie w turystyce. Według doktor Shwety Gaur to pojęcie obejmuje udział hoteli, restaura-

⁹ <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/finance/india-earned-27-bn-from-foreign-tourist-arrivals-in-2017-minister/articleshow/62526432.cms> (data dostępu: 8.02.2020).

¹⁰ Dane z dnia 10.02.2020.

¹¹ <https://www.nriol.com/india-statistics/indian-tourism-statistics.asp> (data dostępu 10.02.2020).

Tabela. 1. Procentowy udział zatrudnienia w turystyce w Indiach

Wyszczególnienie	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Udział w zatrudnieniu (%)	11,9	12,09	12,38	12,19	12,38
Bezpośrednie zatrudnienie (%)	5,19	5,27	5,4	5,32	5,4
Pośrednie zatrudnienie (%)	6,71	6,82	6,98	6,87	6,38

Źródło: Annual Report January 2018 – March 2019, Ministry of Tourism Government of India, s. 90.

cji, linii lotniczych czy rejsów wycieczkowych¹². Osoby pracujące w tych branżach mają bezpośredni kontakt z turystami. Turystyka generuje również pośrednie miejsca pracy, jak przewoźnicy, dostawcy zaopatrzenia czy pracownicy branży gastronomicznej. W szerszej perspektywie turystyka oddziałuje na całość branż takich jak budownictwo, przemysł, transport i wiele innych. Istotną informacją dla gospodarki Indii jest taka, że przeciętnie Indie zarabiają więcej na przyjeźdnym niż Chiny oraz niemalże dwa razy tyle co Stany Zjednoczone¹³.

6. Oddziaływanie sektora turystycznego na gospodarkę Indii

Pomimo licznych zalet związanych z goszczeniem przyjezdnych z całego świata nie można zapominać o wadach tego zjawiska. Skutki rozwijającej się turystyki można podzielić na ekonomiczne, przyrodnicze, polityczne czy społeczne. Najistotniejsze dla gospodarki są skutki ekonomiczne.

6.1. Pozytywne skutki dla gospodarki Indii

Pozytywne skutki wiążące się z rozwojem turystyki to głównie wzrost przychodu z tego sektora, spadek bezrobocia czy poprawa poziomu życia mieszkańców. Rząd Indii, w celu uzyskania znacznych dochodów z turystyki, wprowadził podatki, które są pokrywane przez odwiedzających. Zakup biletu do muzeum, opłaty związane ze wstępem czy opłaty parkingowe zawierają podatek. Ceny są zależne w znacznym stopniu od popularności danego miejsca¹⁴.

Istotnym elementem rozwoju turystyki jest wzrost popularności miejscowości nienależących do dużych obszarów miejskich. Wiąże się to z ekonomicznym rozwojem danego regionu. Wzrost liczby odwiedzających stwarza nowe miejsca pracy dla miejscowej ludności oraz liczne możliwości zarobku. Pozytywne ekonomiczne

¹² Sustainability in Tourism: A Rural Tourism Model – Review Report 2008.

¹³ <https://marginalrevolution.com/marginalrevolution/2017/03/why-does-india-have-so-few-tourists.html> (data dostępu: 10.02.2020).

¹⁴ <https://ndpublisher.in/admin/issues/IJSSV5N1f.pdf>, s. 42 (data dostępu: 9.02.2020).

skutki mogą się przejawiać poprzez wzrost dochodu narodowego, zmniejszenie bezrobocia, rozwój regionów czy zarobki walutowe¹⁵.

Powszechnie jest przyjęte, że utworzenie jednego miejsca pracy w sektorze turystyki przyczynia się do powstania czterech nowych miejsc pracy w innych sektorach, które są pośrednio związane z obsługą turystów¹⁶. Nie mniej ważnym elementem jest rozwój infrastruktury turystycznej wraz z rozbudową ośrodków miejskich. Tereny pozamiejskie są również coraz częściej doceniane przez odwiedzających.

Istotną zaletą rozwoju turystyki jest udoskonalenie transportu, opieki zdrowotnej oraz ośrodków kultury. Rozwój infrastruktury wpływa korzystnie na promocję kraju oraz podnosi poziom życia mieszkańców.

6.2. Negatywne skutki dla gospodarki Indii

Z turystyką nieodzownie związana jest promocja. Fundusze przeznaczane na marketing mogą w znacznym stopniu obciążać dostępne zasoby. W latach 2019-2020 Indie planują przeznaczyć 82,27 mln USD na promocję turystyki oraz liczne programy z nią związane¹⁷. Nie tylko wydatki na reklamę mogą obciążyć budżet państwa. Zapewnienie bezpieczeństwa również wiąże się z kosztami. Rząd Indii przestrzega turystów przed podróżowaniem indywidualnie oraz przed próbami oszustw ze strony miejscowej ludności. Zalecane jest również nieplanowanie podróży do Kaszmiru oraz w okolice granicy z Pakistanem ze względu na możliwe ataki terrorystyczne. Podróżowanie miejscowymi środkami transportu nie powinno mieć miejsca po zmroku, aby zminimalizować ryzyko wypadku. Stan indyjskich dróg odbiega od europejskich standardów, więc korzystanie z nich powinno być rozważne. Uczestniczenie w festiwalach, obchodach świąt czy innych wydarzeniach z udziałem wielu ludzi jest odradzane ze względu na bezpieczeństwo obcokrajowców. Według licznych raportów kobiety nie powinny podróżować samotnie przez Indie, a w szczególności po zmroku. Rząd Indii zaleca tradycyjny ubiór hinduski oraz poszanowanie przyjętych tradycji. W Indiach branie udziału w demonstracjach czy protestach również jest kategorycznie odradzane, ponieważ może doprowadzić do uszczerbku na zdrowiu. Liczba przestępstw w Indiach wzrosła bowiem o 1,3% względem 2017 roku¹⁸. Liczba morderstw oraz przypadkowych zgonów też się zwiększyła. Najniebezpieczniejszym miastem w Indiach jest New Delhi, które dwa lata z rzędu uznawane jest za szczególnie nieprzyjazne podróżującym samotnie kobietom.

W kwestiach środowiskowych problem jest szczególnie widoczny. Najważniejszym działaniem, jakie może podjąć rząd Indii w celu ochrony środowiska, jest

---

¹⁵ O. Shiji, *Economic impact of tourism in India*, International Journal of Social Science, Vol. 5, University of Calicut, marzec 2016, s. 41.

¹⁶ https://mfiles.pl/pl/index.php/Konsekwencje_rozwoju_turystyki (data dostępu: 10.02.2020).

¹⁷ <https://www.ibef.org/industry/tourism-hospitality-india.aspx> (data dostępu: 10.02.2020).

¹⁸ <https://www.livemint.com/news/india/crime-in-india-increased-by-1-3-in-2018-ncrb-11578562577195.html> (data dostępu: 13.02.2020).

uświadomienie nie tylko turystów, lecz również miejscowej ludności na temat poszanowania przyrody. Jeśli dojdzie do zanieczyszczeń, ucierpi nie tylko planeta, ale również sektor turystyczny i – co za tym idzie – dochody państwa. Ochrona środowiska przed skażeniem wiąże się z poniesieniem ogromnych wydatków. Poruszając kwestie poszanowania środowiska, należy uwzględnić również ochronę zabytków, które w znacznym stopniu przyczyniają się do napływu milionów turystów rocznie. Bez ochrony historycznych budowli, takich jak świątynie, Indie mogą stracić szansę na stanie się najchętniej odwiedzanym państwem świata.

7. Najchętniej wybierane przez turystów stany Indii

Podział administracyjny Indii obejmuje 29 stanów oraz 7 terytoriów. Stany oraz terytoria dzielą się na dystrykty. W 2015 r. stanem najchętniej wybieranym zarówno przez turystów zagranicznych, jak i miejscowych był stan Tamilnadu. Stan ten położony jest na południu kraju, jego powierzchnia wynosi 130 069 km². Tamilnadu wyróżnia się wieloma świątyniami sprzed tysięcy lat oraz licznymi zabytkami rzeźbiarskimi. Głównym źródłem dochodu ludności zamieszkującej ten stan jest turystyka.

Drugim najchętniej odwiedzanym stanem jest Maharasztra. Stan ten słynie w głównej mierze z jaskiń w Adżancie oraz Elurze. Zostały one wpisane w 1983 r. na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Liczba turystów odwiedzających jaskinie wzrosła aż o 80%¹⁹. Jest to znaczny wzrost świadczący o potencjale turystyki w stanie Maharasztra.

Trzecie miejsce zajmuje Uttar Pradesh, odwiedzany przez około 3 mln turystów rocznie. Jest to niezaprzeczalnie jedno z najbardziej znanych miejsc na świecie. Tutaj mieści się Tadź Mahal oraz opuszczone w 1585 r. miasto Mogołów Fatehpur Sikri. Miasto to pełniło funkcję stolicy przez 15 lat, lecz zostało opuszczone z nieznanymi nam powodów. Może to stanowić atrakcję dla turystów oraz ludzi chcących wyjaśnić tajemnicę Fatehpur Sikri. Zarówno mauzoleum Tadź Mahal, jak i Miasto Zwycięstwa zostały wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Obecnie Indie posiadają 38 obiektów wpisanych na tę listę ze względu na kryterium zarówno przyrodnicze, jak i kulturowe.

8. Perspektywy wpływu turystyki na gospodarkę Indii

W raporcie indyjskiego Ministerstwa Turystyki z roku 2015-2016 zamieszczono dane dotyczące liczby przyjazdów turystów od roku 2000 do 2015 oraz dochody związane z wymianą walut. Analiza danych wskazuje na tendencję wzrostową. Liczba turystów z zagranicy stale się zwiększała. W 2000 r. wynosiła w przybliżeniu ponad 2,5 mln, natomiast osiem lat później przekroczyła 5 mln. Wzrost licz-

¹⁹ https://www.business-standard.com/article/companies/tourist-footfall-up-by-80-at-ajanta-ello-ra-113100300484_1.html (data dostępu: 12.02.2020).

by zagranicznych turystów wpłynął w głównej mierze na wzrost dochodów z wymiany walut. Warto porównać dane z roku 2000, kiedy to dochód wynosił niemal 3,5 mln USD, a osiem lat później wyniósł w przybliżeniu 12 mln USD. W 2015 r. liczba zagranicznych turystów wyniosła ponad 8 mln, co świadczy o wzroście w wysokości 4,5% względem roku 2014²⁰.

Mocno ugruntowana pozycja turystyki w Indiach wskazuje, że jej udział będzie stale wzrastał w kolejnych latach. Sektor ten będzie miał coraz większe znaczenie dla zatrudnienia, dochodu narodowego, wzrostu poziomu życia mieszkańców oraz dla infrastruktury. Miejsca najchętniej odwiedzane przez zagranicznych turystów będą rozwijały się najprężniej. Może to się jednak wiązać ze wzrostem przestępczości, zanieczyszczenia środowiska oraz rozwojem chorób. Stolica Indii będzie musiała zostać przystosowana do znacznej liczby odwiedzających, a znajdujące się tam historyczne zabytki liczące tysiące lat – odpowiednio zabezpieczone oraz konserwowane. Obecnie rząd Indii przeciwdziała zatłoczeniu cieszących się popularnością miejsc. Po zakupie biletu do mauzoleum Tadź Mahal turysta ma na zwiedzanie trzy godziny. Limit czasowy został wprowadzony 1 kwietnia 2018 r. w celu ograniczenia liczby zwiedzających. Inspekcja Archeologiczna Indii szacuje, że jeden z siedmiu cudów świata dziennie odwiedza w przybliżeniu 50 tys. osób²¹. Wprowadzone ograniczenie ma na celu nie tylko utrzymanie porządku, ale również zapobieganie nieprzewidzianym zdarzeniom.

Indie w niedalekiej przyszłości mają szansę stać się najchętniej odwiedzanym państwem na kontynencie azjatyckim. Liczne obiekty kulturowe, święta oraz tradycje przyciągają dużą liczbę turystów z całego świata. Nie mniej ważnym aspektem rozwoju turystyki jest znaczny wzrost liczby hoteli w całym kraju. Baza noclegowa rozwija się prężnie wraz z sektorami pośrednio związanymi z turystyką. Sektory turystyki oraz hotelarstwa należą do jednych z najważniejszych sektorów w Indiach pod względem inwestycji zagranicznych. W ciągu osiemnastu lat (od roku 2000 do 2018) wymienione sektory przyciągnęły w przybliżeniu 11 mld USD²². Równie ważnymi elementami przyczyniającymi się do wzrostu liczby zagranicznych turystów są rozwój branży gastronomicznej oraz tanie bilety lotnicze oferowane przez przewoźników.

Prowadzone statystyki potwierdzają tezę, że Indie z upływem czasu stają się coraz chętniej odwiedzanym państwem świata. Jednym z najważniejszych wskaźników, które ukazują znaczenie turystyki, jest odsetek zatrudnienia miejscowej ludności pośrednio lub bezpośrednio w tym sektorze. W Indiach wskaźnik ten wynosi w przybliżeniu 12%. W kraju dynamicznie się rozwijającym zagraniczni turyści wpływają pozytywnie na gospodarkę. Rząd Indii powinien kontrolować rozwój po-

²⁰ Annual Report 2015-2016, Ministry of Tourism Government of India, s. 91.

²¹ <https://podroze.se.pl/swiat/azja/indie/marzysz-z-zeby-zobaczyc-tadz-mahal-teraz-masz-mniej-czasu/6330/> (data dostępu: 11.02.2020).

²² <http://www.careratings.com/upload/NewsFiles/Studies/Indian%20Hotels%20Industry%20Dec%202018.pdf> (data dostępu: 12.02.2020).

szczególnych regionów, aby nie doprowadzić do monokultury turystycznej. W Indiach podobne zjawisko nie powinno mieć miejsca, ponieważ sektor turystyczny nie zdominował gospodarki. Jednakże szybki wzrost popularności tej destynacji powinien być kontrolowany.

9. Zakończenie

Turystyka w Indiach stanowi ogromny potencjał dla gospodarki. Już w latach 2015-2016 ponad 12% populacji było zatrudnionych pośrednio lub bezpośrednio w sektorze turystycznym. Indie są czołowym pretendencem do tego, by zostać najchętniej odwiedzanym państwem w Azji. Wiąże się to ze wzrostem dochodów z wymiany walut, niższym bezrobociem oraz poprawą poziomu życia mieszkańców Indii. Ministerstwo Turystyki poprzez promocję dąży do zwiększenia popularności Półwyspu Indyjskiego wśród przyjezdnych z zagranicy. Liczne kampanie rozsławiające Indie przyczyniają się do wzrostu liczby odwiedzających. Większa popularność Indii wśród turystów wiąże się ze zwiększeniem wydatków na rzecz bezpieczeństwa. Z analizy raportów indyjskiego Ministerstwa Turystyki można wnioskować, że coraz większe dochody z turystyki przyczynią się do wzrostu gospodarczego Półwyspu Indyjskiego.

Literatura

Annual Report 2015-2016, Ministry of Tourism Government of India.

Annual Report January 2018 – March, 2019, Ministry of Tourism Government of India.

Shiji O., *Economic impact of tourism in India*, International Journal of Social Science, Vol. 5, University of Calicut, marzec 2016.

Statement Containing Brief Activities of The Ministry of Tourism 2018, Ministry of Tourism Government of India.

Sustainability in Tourism: A Rural Tourism Model – Review Report 2008.

Źródła internetowe

<http://www.careratings.com/upload/NewsFiles/Studies/Indian%20Hotels%20Industry%20Dec%202018.pdf>

<https://business.mapsofindia.com/food-industry/>

<https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/finance/india-earned-27-bn-from-foreign-tourist-arrivals-in-2017-minister/articleshow/62526432.cms>

<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/tourists-up-at-taj-mahal-and-red-fort-but-qutub-minar-loses-its-no-2-spot/articleshow/70152555.cms>

<https://globzon.travel.pl/blog/kraje/indie/kumbh-mela-indie-maksymalnie-odczuwane>

<https://marginalrevolution.com/marginalrevolution/2017/03/why-does-india-have-so-few-tourists.html>

https://mfiles.pl/pl/index.php/Konsekwencje_rozwoju_turystyki

<https://mojafirma.infor.pl/inwestycje/rynek-finansowy/304842,Indie-trzecia-gospodarka-swiata.html>

<https://ndpublisher.in/admin/issues/IJSSV5N1f.pdf> str 42

<https://podroze.se.pl/swiat/azja/indie/marzysz-zeby-zobaczyc-tadz-mahal-teraz-masz-mniej-czasu/6330/>

<https://theatlas.com/charts/Hki3FdOXg>

<https://traveltips.usatoday.com/promotion-tourism-india-63341.html>

https://www.business-standard.com/article/companies/tourist-footfall-up-by-80-at-ajanta-ello-ra-113100300484_1.html

<https://www.ibef.org/industry/tourism-hospitality-india.aspx>

<https://www.livemint.com/news/india/crime-in-india-increased-by-1-3-in-2018-ncrb-11578562577195.html>

<https://www.newdelhitimes.com/the-booming-sports-tourism-sector-in-india/>

<https://www.nriol.com/india-statistics/indian-tourism-statistics.asp> data dostępu 10.02.20

<https://www.statista.com/statistics/206897/foreign-exchange-earnings-from-tourism-in-india-since-2000/>